

Một số giải pháp hoàn thiện chính sách thương mại nhằm phát triển xuất khẩu bền vững sản phẩm da giày của Việt Nam

Nguyễn Thị Phương

Trường Đại học Kinh tế Kỹ thuật Công nghiệp

Ngành công nghiệp da giày định hướng xuất khẩu đã phát triển khá nhanh thời gian qua. Tuy nhiên, Việt Nam vẫn chủ yếu xuất khẩu theo phương thức gia công, tỷ lệ nội địa hóa và giá trị gia tăng của SPXK còn thấp, năng lực tham gia vào chuỗi giá trị toàn cầu của da giày còn hạn chế, quá trình sản xuất còn gây ô nhiễm môi trường, trình độ và thu nhập của người lao động trong ngành chưa cao. Để PTXK bền vững sản phẩm da giày, rất cần sự hỗ trợ của hệ thống chính sách nhà nước, trong đó có CSTM. Vì vậy, việc nghiên cứu và đề xuất giải pháp hoàn thiện chính sách thương mại nhằm phát triển xuất khẩu bền vững sản phẩm da giày của Việt Nam là rất cấp thiết.

1. Đổi mới quá trình xây dựng chính sách thương mại

Quá trình xây dựng CSTM phải đổi mới, với sự tham gia của tất cả các bên có liên quan bao gồm: Chính phủ, doanh nghiệp, người tiêu dùng, người nước ngoài, các nhà tài trợ, các nhà khoa học, các chuyên gia.

Hiệp hội doanh nghiệp phải mạnh lên để thể hiện được tiếng nói đại diện cho cộng đồng doanh nghiệp. Vài năm gần đây, khi xây dựng các chiến lược ngành và hoạch định các chính sách phát triển kinh tế (CSTM, chính sách tài chính...), các cơ quan chức năng đều mời các hiệp hội doanh nghiệp (Hiệp hội Da giày, Hiệp hội Dệt may, Hiệp hội Thủy sản...) tham gia và có tiếng nói đại diện cho cộng đồng doanh nghiệp trong ngành. Hiệp hội càng mạnh thì càng giúp cho doanh nghiệp trong ngành phát triển, mở rộng sản xuất và đẩy mạnh các hoạt động kinh doanh thương mại. CSTM cần phải đảm bảo hài hòa các mục tiêu trong PTXK bền vững sản phẩm da giày.

2. Hoàn thiện chính sách thị trường nhằm phát triển xuất khẩu bền vững sản phẩm da giày

Tiếp tục theo đuổi chính sách đa dạng hóa thị trường xuất khẩu, đồng thời chú trọng một số thị trường xuất khẩu trọng điểm, thị trường có nhu cầu cao và có triển vọng phát triển. Tích cực tìm kiếm các thị trường xuất khẩu mới cho sản phẩm da giày.

Đa dạng hóa và phát triển thị trường mới cho xuất khẩu sản phẩm da giày: Giữ vững sản phẩm chủ lực (giày thể thao và giày vải) và thị trường truyền thống (Hoa Kỳ, EU, Nhật Bản), đi đôi với chủ động và linh hoạt trong việc đổi mới cơ cấu SPXK nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng đa dạng, phong phú của thị trường thế giới và phát triển thị trường mới (Trung Đông, châu Phi, SNG, châu Á).

Các biện pháp nhằm hoàn thiện chính sách thị trường theo hướng PTXK bền vững sản phẩm da giày:

- Mở rộng và phát triển thị trường xuất khẩu thông qua việc tham gia vào các FTA, EPA song phương, đa phương và đẩy mạnh các hoạt động xúc tiến xuất khẩu.

- Đẩy mạnh các hoạt động đàm phán song phương, đa phương nhằm mở rộng thị trường, thúc đẩy xuất khẩu hàng hóa nói chung, sản phẩm da giày nói riêng của Việt Nam; Rà soát các cơ chế, chính sách và cam kết quốc tế để đảm bảo sự đồng bộ trong quá trình thực hiện các cam kết; Đàm phán sâu hơn đối với các thỏa thuận ưu đãi thuế quan song phương giữa Việt Nam với các nước.

- Tiến hành rà soát, đàm phán, ký mới và bổ sung các hiệp định đã ký về sự phù hợp và công nhận lẫn nhau về chất lượng sản phẩm, tạo điều kiện lưu thông thuận lợi, ổn định cho hàng xuất khẩu của Việt Nam (có sản phẩm da giày).

- Nghiên cứu và có cảnh báo sớm về khả năng bị áp đặt các biện pháp trừng phạt chống trợ cấp và chống bán phá giá nhằm tránh các vụ kiện khi tham gia thị trường thế giới; Xúc tiến việc công nhận Việt Nam là nền kinh tế thị trường để giảm rủi ro bị kiện thương mại; Chủ động phối hợp với các cơ quan ban ngành và các tổ chức quốc tế, các khách hàng lớn trong việc giải quyết các vấn đề phát sinh trong xuất khẩu da giày.

- Tăng cường tuyên truyền và tổ chức các lớp tập huấn tại một số địa phương cho các doanh nghiệp da giày để phổ biến lợi ích từ các FTA, EPA mà Việt Nam tham gia nhằm tận dụng ưu đãi đẩy mạnh xuất khẩu.

- Hỗ trợ xuất khẩu sang các thị trường mới: Chính phủ hỗ trợ một phần lãi suất tiền vay trong vòng 5 năm cho các doanh nghiệp xuất khẩu sang thị trường mới.

- Tập trung đầu tư xây dựng một số trung tâm thương mại Việt Nam tại các thị trường xuất khẩu trọng điểm để quảng bá hình ảnh, đất nước, con người, hàng hóa và doanh nghiệp Việt Nam.

3. Hoàn thiện chính sách mặt hàng nhằm phát triển xuất khẩu bền vững sản phẩm da giày

- Tăng cường sử dụng các công cụ của chính sách thương mại nhằm khuyến khích chuyển dịch cơ cấu hàng hóa xuất khẩu theo hướng tích cực, nâng cao hiệu quả xuất khẩu. Các công cụ như: Giảm thuế, hoàn thuế, tín dụng ưu đãi, bảo lãnh tín dụng xuất khẩu như giấy da cao cấp, giấy thể thao chất lượng cao, giày thời trang.

- Khuyến khích đẩy mạnh hoạt động bảo hiểm tín dụng xuất khẩu nhằm bảo hiểm rủi ro cho doanh nghiệp xuất khẩu, tạo sự thuận lợi trong việc đi vay từ các tổ chức tín dụng để tăng lượng hàng hóa xuất khẩu, tăng khả năng tiếp cận thị trường thế giới.

- Khuyến khích xây dựng thương hiệu của ngành công nghiệp da giày. Chú trọng ưu tiên xây dựng thương hiệu và nhãn hiệu sản phẩm. Tham gia từng bước vào khâu thiết kế, phân phối sản phẩm ở các thị trường xuất khẩu. Tính đến thời điểm này, Việt Nam vẫn chưa có những thương hiệu da giày mạnh, mà chủ yếu làm gia công xuất khẩu cho các thương hiệu nổi tiếng của nước ngoài.

- Phát triển công nghiệp hỗ trợ, tăng cường tham gia vào chuỗi giá trị hàng da giày toàn cầu: Xây dựng một số khu - cụm công nghiệp sản xuất da giày, sản xuất nguyên phụ liệu và xử lý môi trường tập trung; Nâng cấp từ sản xuất gia công nhượng quyền (OEM) sang tự sản xuất theo thiết kế riêng tự làm (ODM); Tiếp tục tranh thủ xu hướng chuyển dịch đầu tư của ngành da giày thế giới từ các nước phát triển, gắn liền đầu tư với hội nhập, tham gia phân công lao động quốc tế để tạo cơ hội phát triển, mở rộng sản xuất.

- Tạo điều kiện thuận lợi cho ngành hàng da giày xuất khẩu thu hút nhiều lao động Trong trường hợp có biến động xấu hạn chế xuất khẩu để tránh người lao động giảm thu nhập, mất việc làm. Cần có chính sách ưu tiên PTXK sản phẩm da giày theo hướng bền vững thông qua các công cụ của CSTM như thuế, tín dụng ưu đãi... hứa hẹn mang lại cơ hội lớn cho PTXK da giày.

- Khuyến khích các doanh nghiệp áp dụng các biện pháp để cải thiện môi trường lao động như áp dụng tiêu chuẩn SA 8000. Việc áp dụng tiêu chuẩn SA 8000 một mặt giúp người lao động có điều kiện làm việc và thu nhập tốt hơn với các chế độ đối với người lao động được đảm bảo hơn, chất lượng cuộc sống được nâng lên, sẽ tạo ra năng suất lao động cao hơn cũng như sự gắn bó với doanh nghiệp được tăng cường.

4. Hoàn thiện chính sách thương phân nhằm phát triển xuất khẩu bền vững sản phẩm da giày

- Nâng cao nhận thức của đội ngũ cán bộ, công chức trong hệ thống, đặc biệt là người đứng đầu. Kết hợp các biện pháp truyền thống nhằm làm tốt công tác tư tưởng của đội ngũ cán bộ, công chức để hiểu rõ mục đích, ý nghĩa, lợi ích của việc cải cách hành chính đối với từng cán bộ, với cơ quan và cộng đồng.

- Tăng cường gắn kết nhiệm vụ thực hiện với việc đổi mới, nâng cao chất lượng bộ máy hành chính, nâng cao tính chuyên nghiệp của đội ngũ cán bộ, công chức và nhiệm vụ hiện đại hóa nền hành chính cũng như nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội của bộ, ngành, địa phương.

- Nâng cao nhận thức của các cán bộ thực thi về trách nhiệm đối với xã hội, giảm tiêu cực, phiền hà đối với doanh nghiệp góp phần đẩy mạnh hoạt động sản xuất, kinh doanh xuất khẩu hàng hóa để phát triển kinh tế đất nước.

- Huy động người dân và doanh nghiệp tham gia vào quá trình thực hiện cải cách hành chính để tạo sự đồng thuận cao của toàn xã hội. Cải cách thủ tục hành chính được xác định là một nhiệm vụ chung của toàn hệ thống cơ quan hành chính các cấp, của cá nhân, tổ chức và cộng đồng doanh nghiệp.

- Đổi mới hệ thống đào tạo nguồn nhân lực theo hướng đào tạo gắn với yêu cầu, mục tiêu phát triển của từng ngành hàng và có chất lượng, tay nghề cao, trước hết là đối với sản xuất hàng da giày, dệt may.

- Tập trung đào tạo đội ngũ công nhân kỹ thuật. Đồng thời có kế hoạch đào tạo đội ngũ quản lý và các chủ doanh nghiệp kiến thức về quản lý kinh tế, về sản xuất kinh doanh, thương mại quốc tế, tạo điều kiện cho các doanh nghiệp chủ động trong cạnh tranh và hội nhập, đẩy mạnh hoạt động xuất khẩu hàng hóa.

- Đa dạng hóa và mở rộng các hình thức hợp tác trong đào tạo nguồn nhân lực theo hướng gắn kết giữa cơ sở đào tạo với doanh nghiệp, từng bước thực hiện đào tạo theo yêu cầu định hướng của doanh nghiệp ngành da giày.

- Bổ sung cơ chế, chính sách hỗ trợ doanh nghiệp, Hiệp hội Da giày tham gia vào lĩnh vực đào tạo nguồn nhân lực phục vụ ngành da giày.

5. Hoàn thiện chính sách hỗ trợ xuất khẩu nhằm phát triển xuất khẩu bền vững sản phẩm da giày

- Hỗ trợ mặt bằng sản xuất kinh doanh. Doanh nghiệp da giày đa phần là các doanh nghiệp vừa và nhỏ nên hạn chế về tài chính. Một số doanh nghiệp muốn phát triển, mở rộng hoạt động sản xuất kinh doanh nhưng thiếu vốn, nên rất cần sự hỗ trợ của Nhà nước về mặt bằng sản xuất kinh doanh như cho thuê quyền sử dụng đất trong thời gian dài với giá thấp...

- Hỗ trợ các ngành hàng xuất khẩu thu hút nhiều lao động như dệt may, da giày, thủy sản, nông sản... trong trường hợp có biến động xấu hạn chế xuất khẩu để tránh người lao động và người nông dân mất việc

làm, thu nhập. Sự bất ổn của thị trường thế giới, các rào cản kỹ thuật, môi trường, chính sách bảo hộ của các nước phát triển là những áp lực đối với xuất khẩu các nhóm hàng chủ lực của Việt Nam.

- Miễn, giảm thuế xuất khẩu, thuế nhập khẩu công nghệ hiện đại thân thiện môi trường, hoàn thuế giá trị gia tăng đối với những doanh nghiệp da giày tự sản xuất hàng xuất khẩu (ODM), sử dụng công nghệ sản xuất hiện đại thân thiện môi trường, áp dụng các biện pháp xử lý ô nhiễm môi trường hiệu quả.

6. Hoàn thiện chính sách xúc tiến xuất khẩu nhằm phát triển xuất khẩu bền vững sản phẩm da giày

- Đẩy mạnh và nâng cao hiệu quả các hoạt động xúc tiến thương mại: Các cơ quan chức năng tích cực tổ chức các cuộc hội chợ, triển lãm thương mại tại nước ngoài, hỗ trợ các doanh nghiệp tham gia các hoạt động này; Nâng cao chất lượng, tính chuyên nghiệp của các hội chợ, triển lãm thương mại; Chú trọng xây dựng thương hiệu cho sản phẩm da giày Việt Nam; Xây dựng cơ chế, chính sách khuyến khích các doanh nghiệp tăng cường hoạt động xúc tiến thương mại trong và ngoài nước.

Tăng cường hoạt động xúc tiến thương mại và PTXK thông qua Chương trình xúc tiến thương mại quốc gia; Tăng cường dịch vụ cung cấp thông tin thương mại, nghiên cứu thị trường; Tuyên truyền xuất khẩu; Tư vấn phát triển sản phẩm, nâng cao chất lượng sản phẩm, PTXK, thâm nhập thị trường nước ngoài; Đào tạo, tập huấn trong và ngoài nước nhằm nâng cao nghiệp vụ xuất khẩu; Tổ chức hội trợ triển lãm thương mại trong và ngoài nước. Gắn kết các hoạt động xúc tiến thương mại, đầu tư và du lịch.

- Tăng cường các hoạt động xúc tiến thương mại cấp cao để thúc đẩy hợp tác thương mại và đầu tư giữa Việt Nam với các nước, thu hút các tập đoàn đa quốc gia đầu tư vào sản xuất nguyên phụ liệu cho ngành da giày và sản xuất sản phẩm da giày xuất khẩu. Thông qua việc thu hút đầu tư từ các tập đoàn đa quốc gia, nâng cao năng lực tham gia vào chuỗi giá trị toàn cầu của sản phẩm da giày.

- Đổi mới mô hình tổ chức, tăng cường hoạt động của các thương vụ, cơ quan xúc tiến thương mại ở nước ngoài, đồng thời nâng cao hiệu quả hoạt động xúc tiến thương mại theo hướng tập trung phát triển SPXK mới, sản phẩm da giày xuất khẩu mang thương hiệu Việt Nam vào các thị trường còn nhiều tiềm năng.

- Đẩy mạnh hoạt động xây dựng thương hiệu cho hàng xuất khẩu của Việt Nam nói chung, da giày nói riêng: Chính phủ tạo môi trường thuận lợi và hỗ trợ doanh nghiệp đăng ký nhãn hiệu hàng hóa trên thị trường quốc tế để tránh bị nước ngoài đăng ký trước.

- Xây dựng và thực hiện các chương trình xúc tiến thương mại vào các thị trường mà Việt Nam vừa ký kết các FTA, EPA.

7. Hoàn thiện chính sách nhập khẩu theo hướng vừa khuyến khích nhập khẩu máy móc, thiết bị công nghệ cao, hạn chế nhập khẩu công nghệ lạc hậu, gây ô nhiễm môi trường

- Đảm bảo yêu cầu về bảo vệ môi trường trong mọi khâu của quy trình xây dựng và thực thi chính sách nhập khẩu. Trong chiến lược xuất nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam thời kỳ 2011 - 2020, định hướng đến năm 2030 đã đặt ra mục tiêu ưu tiên khuyến khích nhập khẩu máy móc thiết bị công nghệ tiên tiến, công nghệ thân thiện môi trường, cấm nhập khẩu các hàng hóa độc hại, hàng hóa không đảm bảo chất lượng, ảnh hưởng tới an toàn và sức khỏe con người, hàng hóa gây tổn hại tới môi trường, đa dạng sinh học...

- Ban hành các quy chuẩn kỹ thuật đối với hàng hóa phù hợp với các cam kết quốc tế để kiểm soát nhập khẩu nhập khẩu máy móc, thiết bị, công nghệ và nguyên phụ liệu sản xuất da giày ảnh hưởng đến sức khỏe người lao động, môi trường và hiệu quả kinh tế.

- Hoàn thiện các công cụ, biện pháp quản lý nhập khẩu nhằm mục tiêu bảo vệ môi trường, ngăn ngừa ô nhiễm môi trường. Điều chỉnh hệ thống các quy định và tiêu chuẩn môi trường đối với hàng nhập khẩu, tránh sự chồng chéo, phức tạp để đảm bảo tính đồng bộ, nhất quán và hiệu quả ngăn ngừa ô nhiễm.

- Khuyến khích nhập khẩu công nghệ hiện đại, không gây ô nhiễm môi trường phục vụ sản xuất sản phẩm da giày xuất khẩu: Miễn thuế nhập khẩu, hỗ trợ tín dụng để đổi mới công nghệ sản xuất giày dép và đồ da xuất khẩu... Đồng thời, tăng cường kiểm soát nhập khẩu máy móc, thiết bị, công nghệ sản xuất ngành da giày để hạn chế nhập khẩu công nghệ cũ, lạc hậu gây ô nhiễm môi trường, kiểm soát cả việc nhập khẩu da thuộc.

- Đa dạng hóa thị trường nhập khẩu, chuyển hướng nhập khẩu máy móc thiết bị từ Đài Loan, Trung Quốc, Hàn Quốc sang những nước công nghệ nguồn như Nhật Bản, I-ta-li-a... Đối với nhập khẩu nguyên phụ liệu, đa dạng hóa thị trường nhập khẩu, giảm dần sự phụ thuộc quá lớn vào Trung Quốc./.

Tài liệu tham khảo

Chính phủ (2006), Nghị định quy định chi tiết thi hành Luật Thương mại về hoạt động mua bán hàng hóa quốc tế và các hoạt động đại lý, mua, bán, gia công và quá cảnh hàng hóa với nước ngoài, Nghị định số 12/2006/NĐ-CP, ngày 23/01/2006.

Bộ Công Thương (2011), Chiến lược xuất nhập khẩu hàng hóa thời kỳ 2011 - 2020, tầm nhìn đến 2030.

Bộ Công Thương (2014), Quyết định phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển công nghiệp hỗ trợ đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030, Quyết định số 9028/QĐ-BCT, ngày 08/10/2014.

Bộ Công Thương (2020), Chiến lược thúc đẩy phát triển ngành da giày Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn 2035.